

فصل پنجم

توانمندی‌های استان زنجان

درس ۱۲ قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری استان

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ...

ای پیامبر، به مردم بگو در زمین سیر کنند.

(سوره عنکبوت / آیه ۲۰)

۸ مرداد روز زنجان

به تصاویر زیر نگاه کنید و بگویید هر کدام چه شکلی از اشکال عمده گردشگری را نشان می‌دهند؟

شکل ۱-۵- اشکال عمده گردشگری

توانمندی های استان

استان زنجان با داشتن آب و هوای متنوع، قرار گرفتن در مسیر اروپا، نزدیکی به پایتخت، همجواری با هفت استان مهم و امکانات حمل و نقل مناسب دارای موقعیت بسیار مناسب در زمینه گردشگری است. همچنین این استان با داشتن جاذبه های تاریخی و طبیعی فراوان می تواند به یک قطب گردشگری تبدیل گردد.

جاذبه های گردشگری استان رامی توان به دو بخش تقسیم کرد.

الف) جاذبه های تاریخی و فرهنگی

ب) جاذبه های طبیعی

شکل ۲-۵- بازار زنجان

جاذبه های تاریخی فرهنگی و مذهبی

استان زنجان از نظر ویژگی های جغرافیایی، فرهنگی، مذهبی و پیشینه کهن و قدمت تاریخی، دارای جاذبه های زیادی است.

- ۱- اماکن تاریخی: این مکان ها شامل عمارت ها، پل ها، کاروان سراها، قلعه ها و بازار است که تأثیر به سزایی در جلب و جذب گردشگران دارند.
- ۲- اماکن متبرکه و زیارتی: شامل بقاع و امام زاده ها و مساجد مهم استان است.

شکل ۴-۵- امامزاده اسماعیل شناط

شکل ۳-۵- مقبره قیدار تبتی (ع) در شهر قیدار

آیا می‌دانید؟

گنبد سلطانیه بزرگ‌ترین گنبد آجری جهان و سومین اثر تاریخی پس از کلیسای مریم مقدس در فلورانس ایتالیا و مسجد ایا صوفیای ترکیه است. این اثر مهم تاریخی در دوره حکومت سلطان محمد خدابنده در مدت ۹ سال ساخته شده است. سبک‌های معماری گنبد در واقع تقلیدی از معماری سلجوقی است. این بنا ۵۲ متر از پی ارتفاع دارد و وزن گنبد آن ۲۰۰ تن است که بدون ستون روی هشت دیوار قرار گرفته است و پوسته گنبد دو جداره است.

شکل ۵-۵- گنبد سلطانیه اولین گنبد آجری جهان

بنای سلطانیه یکی از هشت اثر تاریخی ایران است که در فهرست آثار جهانی یونسکو ثبت شده است. آیا می‌توانید هفت اثر دیگر را نام ببرید؟

برای مطالعه

جشنواره آش

از سال ۱۳۸۴ به ابتکار زنجانی‌ها جشنواره آش با حضور آشپزهایی از استان‌های مختلف کشور در این شهر برگزار می‌شود. و به یک جشنواره مهم در استان زنجان و کشور تبدیل شده است به نظر می‌رسد با روندی که مسئولان در پیش گرفته‌اند، شاید در سال‌های آینده منطقه گاوآزنک زنجان دیگر جایی برای حضور آشپزهای بیشتر نداشته باشد. ششمین جشنواره ملی آش ایرانی باشعار «غذای ایرانی خوراک جهانی» از بیست و نهم شهریور ۱۳۹۰ با حضور ۵۸ گروه آشپزی از ۱۴ استان در مجموعه ائل داغی زنجان برگزار شد و تا اول مهر پذیرای بازدیدکنندگان بود. این جشنواره در شهرهای دیگر استان هم برگزار می‌گردد.

شکل ۵-۶- تصویری از جشنواره ملی آش ایرانی در زنجان

جاذبه های طبیعی

استان زنجان با داشتن زمینه های گردشگری و طبیعت گردی و توان های محیطی فراوان از موقعیت ممتازی برخوردار است. مهم ترین جاذبه های طبیعی استان زنجان عبارت اند از :

- ۱- غارها
- ۲- آبشارها
- ۳- چشمه های آب معدنی و آب گرم
- ۴- کوه ها
- ۵- دریاچه ها و تالاب ها
- ۶- و....

بیشتر بدانیم

ژئوتوریسم

شاخه جدیدی از علم جغرافیا ژئوتوریسم یا گردشگری اشکال ناهمواری های زمین نام دارد. ژئوتوریسم با تکیه بر پدیده های زمین شناسی به موضوع گردشگری می پردازد. دیدن انواع پدیده های زمین شناسی مانند بازدید از گسل ها، غارنوردی و دیدن پدیده های استالاگمیتی و استالاکتیتی از دیدگاه زمین شناسی، بازدید از لایه بندی های مشخص روی ارتفاعات، مشاهده چین خوردگی ها و مخروط افکنه ها و... قسمتی از فعالیت های مربوط به ژئوتوریسم را تشکیل می دهند. خوشبختانه استان زنجان به دلیل داشتن بسیاری از پدیده های زمین شناسی زمینه خوبی برای توسعه ژئوتوریسم را دارد. از آن جمله می توان به دودکش جن ماه نشان اشاره کرد.

شکل ۷-۵- دودکش جن (بش باجیلار ماه نشان)

فعالیت

- ۱- باتشکیل نمایشگاهی در مدرسه، جاذبه های گردشگری استان خود را معرفی نمایید.
- ۲- بادعوت از یک کارشناس میراث فرهنگی، اطلاعات بیشتری در مورد آثار تاریخی و میراث فرهنگی استان خود به دست آورید.

برای مطالعه

غارها پدیده‌های طبیعی بسیار زیبایی هستند. طبیعت خاص و شکل‌گیری غار در دل کوه‌ها به همراه پیچیدگی‌های خود با اعجاب و شگفتی همراه است؛ آنچه که بر شگفتی آن می‌افزاید اهمیت تاریخی برخی از آنهاست که پناهگاه انسان‌ها و محل زندگی بعضی گروه‌های انسانی بوده‌اند.

استان زنجان دارای غارهای زیادی است که می‌توانند به‌عنوان جاذبه‌های طبیعی و منابع مهم گردشگری مورد استفاده غار نوردان و غار شناسان و گردشگران قرار گیرند. از مهم‌ترین غارهای استان می‌توان به غارهای کتله خور، خرمنه سر، گلجیک و زرین غار (تنها غار آبی استان) اشاره کرد که در جلب و جذب جهانگرد به استان نقش مهمی را ایفا می‌کنند.

غار کتله خور: غار کتله خور در دل کوه‌های آهکی جنوب استان در پنج کیلومتری بخش گرماب از توابع شهرستان خداوند واقع شده است. فاصله این غار با مرکز شهرستان ۸۵ کیلومتر است. بخش گرماب از طرف شرق با استان همدان و از جانب غرب با استان کردستان هم مرز است. غار کتله خور یکی از زیباترین جاذبه‌های طبیعی ایران می‌باشد که در ۱۶۵ کیلومتری زنجان واقع شده است این غار با طول تقریبی ۱۰ کیلومتر در بهار سال ۱۳۳۱ هجری شمسی توسط یک هیئت کوهنوردی و با همکاری مرحوم سید اسدالله جمالی شناسایی و کشف شد. برای دسترسی به این غار باید از آبادی کرسف و شهر زرین رود گذشته و با پشت سر گذاشتن شهر گرماب، در قسمت شمالی این منطقه، به دهانه غار رسید.

غار از شسته شدن و فرسایش آهک و حرکات تکتونیکی زمین به وجود آمده است. تعیین قدمت آن مستلزم آزمایش‌های پتاسیم-آرگون است. ابتدای غار تا عمق ۱۵ متری، شبیه به راسته بازارهای معمولی است، با این تفاوت که عناصر و اندام‌های آن اندکی از بازار کوچک‌تر می‌باشد. کف این قسمت را لایه ضخیمی از خاک و خاکستر پر کرده است. از عمق ۱۵ متری تا عمق ۷۰ متری گشایش به نسبت زیادی در غار حاصل شده و شعب متعددی به وجود آمده است. در مکان‌هایی که از ریزش مصون مانده استالاکتیت‌ها (چکنده‌ها) و استالاکمیت‌ها (چکیده‌ها) خودنمایی

می‌کنند. استالاکتیت‌ها و استالاکمیت‌ها با ارتفاع ۳۰ الی ۴۰ متر از کف و سقف غار قرار گرفته‌اند که با شنیده شدن صدای موزون قطرات آب، آهنگ‌های دلپذیر و مناظر بدیعی گوش و چشم گردشگر را می‌نوازد.

شکل ۸-۵- غار شگفت‌انگیز کتله خور

شکل ۱۰-۵- آبشار سرخه میشه - طارم

آبشارها: در استان زنجان، وجود کوه های بلند و برفگیر و صخره های تند و پرشیب آن زمینه مناسبی برای ایجاد آبشارها را پدید آورده است. در این استان دو شهرستان ابهر و طارم بیشترین آبشارهای استان را دارا می باشند. در فصل بهار اطراف این آبشارها پذیرای گردشگران بسیاری است.

شکل ۹-۵- آبشار امیرآباد - ابهر

چشمه های آبگرم و آب معدنی: وجود چشمه های آب معدنی و آبگرم در هر منطقه از جاذبه های ویژه توریستی به شمار می رود که در صورت استفاده مناسب و ایجاد فضای لازم به منظور اتراق مسافران، می تواند در جذب گردشگران بسیار مؤثر باشد. در سطح استان زنجان هشت چشمه آب معدنی وجود دارد که بیشتر خاصیت آب درمانی دارند. این چشمه ها بیشتر در مناطقی که آب و هوای لطیف و کوهستانی دارند استقرار یافته اند و در نوع خود جالب توجه اند.

چشمه های موجود آب معدنی نزدیک محورهای اصلی و جاده ها قرار دارند که خود امکانات مناسبی را برای مراجعان فراهم می آورند.

از نواقص عمده این چشمه ها، فقدان هر گونه امکانات و تأسیسات جانبی است که جا دارد در برنامه ریزی ها توجه ویژه ای به آنها شود.

فعالیت

- ۱- در محل زندگی شما کدام چشمه آبگرم یا آب معدنی وجود دارد؟ تأثیر آنها در جذب گردشگر در چه سطحی است؟
- ۲- از چه راه هایی می توان جاذبه های گردشگری استان را به گردشگران معرفی کرد؟ از کتاب جغرافیای عمومی کمک بگیرید.

جدول ۱-۵- آمار گردشگران داخلی و خارجی استان طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۵۶

ردیف	سال	تعداد گردشگران ایرانی	تعداد گردشگران خارجی
۱	۱۳۵۶	۶۷۳۰۰	۳۸۲۵
۲	۱۳۶۰	۶۸۰۰۰	۱۱۰۰
۳	۱۳۶۵	۷۰۰۰۰	۱۳۰۰
۴	۱۳۷۰	۷۲۷۴۲	۲۹۰
۵	۱۳۷۵	۷۸۴۷۰	۳۶۸
۶	۱۳۷۶	۷۹۱۴۱	۴۴۶
۷	۱۳۷۷	۸۱۱۰۰	۵۱۳
۸	۱۳۷۸	۸۱۸۳۷	۷۶۳
۹	۱۳۷۹	۸۲۵۰۰	۱۱۰۰
۱۰	۱۳۸۰	۸۳۸۵۵	۸۴۵
۱۱	۱۳۸۱	۸۵۶۰۰	۹۰۰
۱۲	۱۳۸۲	۸۸۵۰۰	۸۶۵
۱۳	۱۳۸۳	۹۴۶۰۰	۱۵۲۳
۱۴	۱۳۸۴	۱۱۰۴۰۰	۲۱۵۱
۱۵	۱۳۸۵	۱۳۰۲۰۰	۲۲۳۴
۱۶	۱۳۸۶	۱۸۰۵۰۰	۲۸۹۴
۱۷	۱۳۸۷	۱۹۵۰۰۰	۳۲۱۰
۱۸	۱۳۸۸	۳۰۲۰۰۰	۳۲۸۰
۱۹	۱۳۸۹	۳۶۲۰۰۰	۳۶۰۰

جدول ۲-۵- مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری شهرستان‌های استان زنجان

نام شهرستان	مذهبی، فرهنگی و تاریخی	طبیعی
ابهر	بقعه پیراحمد زهرنوش، امام‌زاده اسماعیل شناط، بقعه زیدالکبیر، مسجدقروه، گنبدسلطانیه، چلبی اوغلی، بقعه ملاحسن کاشی، معبددش کسن، تپه نور	آبشار کله‌خانه، آبشار خراسانو، آبشار امیرآباد، چشمه شاه‌بلاغی، باغ‌های ابهر، سد کینه و رس، سد خلیفه لو
خرمدره	تپه تاریخی خالصه، حمام یان یان	باغ‌های خرمدره
ایجرود	مسجد تاریخی جوقین، صخره قرخ پله گلایر، میل خوثین	سد گلایر، بیست اسکی پاپایی و...
طارم	قلعه سانسین، امام‌زاده محمدباقر، آتشکده‌های آب‌بر، الزین، گیلانکشه و تشویر، امام‌زاده جعفر، تپه باستانی گورقلعه	درخت کهنسال دستجرده، یخچال طبیعی و لیدر، قزل اوزن، منطقه سرخ آباد، ییلاق‌های کوه‌های طارم و تالش، سد کردآباد، غارخرمنه سر، ییلاق‌های سیاهورود، دریاچه کوهسار و...
ماه‌نشان	قلعه بهستان، یاستی قلعه	دودکش جن، بش باجیلار، منطقه حفاظت‌شده انگوران، دربند قاطرچی، بایچه باغ و...
خدابنده	مسجد سجاس، سهرورد زادگاه شیخ اشراق، بقعه قیدار نبی	غارکتله خور، زرین غار، پیغمبرداغی و یخچال طبیعی آن
زنجان	پل‌های تاریخی حاج سیدمحمد، میر بهاء‌الدین و سردار، بازار زنجان، امام‌زاده سیدابراهیم، بنای ذوالفقاری، بنای رختشویخانه، مسجدجامع، مسجدخانم، کاروانسرای سرچم، کاروانسرای سنگی	حواشی رودخانه زنجان چای، دشت سهرین، سدتهم، مجموعه ائل داغی، غار گلجیک، گاوازنگ، کوه الغیث و...

شکل ۱۲-۵- قلعه بهستان (ماه نشان)

شکل ۱۱-۵- یخچال طبیعی ولیدر(طارم)

راهکارهای توسعه گردشگری در استان

- ۱- توسعه راه های ارتباطی استان و توجه به مسئله دسترسی به کانون های گردشگری استان
- ۲- شناسایی هرچه بهتر کانون ها و تبلیغ صحیح
- ۳- معرفی صنایع دستی و بومی استان
- ۴- برنامه ریزی و ایجاد کلاس های آموزشی تخصصی در زمینه گردشگری
- ۵- راه اندازی تورهای مجازی در اینترنت در خصوص استان
- ۶- ساماندهی کانون های گردشگری و تکمیل و ایجاد تأسیسات جنبی آنها
- ۷- توجه به اصول نگهداری کانون های گردشگری و تعمیم دادن آن به گردشگران

برای مطالعه

طارم هندوستان ایران

شهرستان طارم با داشتن آب و هوای مدیترانه ای و تنوع محصولات کشاورزی از قبیل زیتون، انار، انجیر، برنج، فندق، سیر، ازگیل، تمشک، گردو، مرکبات و... و طبیعت زیبای خود به هندوستان ایران شهرت دارد. از بین محصولات نام برده شده، برنج آن بسیار مرغوب بوده و کمتر ایرانی است که این نوع برنج را نشناسد. عبور رود قزل اوزن از مرکز این شهرستان، خاک های آبرفتی (پادگانه ها) آن و مخروط افکنه ها زمینه مناسبی را برای کشت و زرع

فراهم آورده است. با توجه به این ویژگی‌ها، این شهرستان از نظر طبیعت گردی گردشگرپذیر است.

شکل ۱۳-۵- مزارع برنج وانبه جنگلی از محصولات طارم

شکل ۱۵-۵- مسجد جامع سجاس

شکل ۱۴-۵- پل تاریخی میربهاءالدین

شکل ۱۶-۵- بقعة ملاحسن کائنی

توانمندی های استان

شکل ۱۸-۵- امامزاده یعقوب (ع) صایین قلعه

شکل ۱۷-۵- عمارت دارایی - زنجان

شکل ۲۰-۵- محراب مسجد تاریخی - گلابر

شکل ۱۹-۵- امامزاده زید الکبیر - ابهر

شکل ۲۲-۵- عمارت ذوالفقاری زنجان

شکل ۲۱-۵- چلی اوغلی - سلطانیه

شکل ۲۳-۵- معبد ازدها - سلطانیه

شکل ۲۵-۵- امامزاده محمدعلی - طارم

شکل ۲۴-۵- سنگ قبر قدیمی - سلطانیه

شکل ۲۶-۵- طبیعت زیبای
ایجرود

توانمندی های استان

شکل ۲۸-۵ رودخانه قزل اوزن

شکل ۲۷-۵ لاله سرنگون در ارتفاعات بلقیس - ماه نشان

شکل ۳۰-۵ آبشارکله خانه - ابهر

شکل ۲۹-۵ دریاچه تفریحی گوازنگ - زنجان

شکل ۳۱-۵ سد طبیعی کردآباد - طارم

درس ۱۳ توانمندی‌های اقتصادی استان

استان زنجان به دلیل موقعیت جغرافیایی، قرار گرفتن در مسیر ترانزیتی تهران-اروپا، جاذبه‌های گردشگری و منابع معدنی قابل توجه، از ظرفیت‌های اقتصادی قابل توجهی برخوردار است. در حال حاضر بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات به ترتیب بیشترین سهم را در اقتصاد استان دارند.

الف) توانمندی‌های بخش کشاورزی

استان زنجان به دلیل آب و هوای سازگار و متناسب با کشت غلات و حبوبات و... در گذشته به عنوان انبار غله ایران به‌شمار می‌رفته است. این استان با ۸۸۳ هزار هکتار زمین قابل کشت و ۸۵ هزار بهره‌بردار بخش کشاورزی و دارابودن زمین‌های مستعد، در رده نهم کشور قرار دارد.

زراعت و باغداری: استان در زمینه تولیدات زراعی و باغی اهمیت زیادی دارد. به جدول ۳-۵ توجه کنید.

جدول ۳-۵- مهم‌ترین محصولات کشاورزی استان در سال زراعی ۹۰-۱۳۸۹

نام محصول	گندم	گوجه فرنگی	برنج	سیب زمینی	پیاز	سیب	زیتون	انگور	انار
مقدار تولید به تن	۹۴۷۰۰	۱۴۶۹۲۵	۱۰۰۴۸	۱۸۵۲۴۰	۱۲۹۹۶۵	۹۹۹۷۶	۳۰۰۰۳	۲۱۷۶۱۵	۱۳۱۰۵

در این استان فعالیت‌های قابل توجهی در سال‌های اخیر صورت گرفته که علاوه بر افزایش تولیدات کشاورزی، موجب ارتقای جایگاه استان در این بخش شده است.

از جمله این اقدامات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- توسعه کشت گلخانه‌ای
  - توسعه و گسترش صنایع تبدیلی و فرآوری محصولات کشاورزی
  - ایجاد و توسعه مراکز ترویج خدمات کشاورزی
  - حمایت از کشاورزان نمونه استان
  - توسعه سیستم‌های نوین آبیاری و پوشش نهرها
- مهم‌ترین مشکلات بخش کشاورزی استان را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:
- ۱- وقوع خشکسالی‌های متعدد و سرمازدگی
  - ۲- کاهش سطح آب‌های زیرزمینی

توانمندی های استان

شکل ۳۲-۵- باغات زیتون شهرستان طارم

- ۳- عدم تجمیع اراضی زراعی
- ۴- افزایش غیرمجاز چاه های عمیق و نیمه عمیق
- ۵- .....

فعالیت

- ۱- کدام یک از مشکلات نامبرده شده در محل زندگی شما وجود دارد؟
- ۲- برای رفع مشکلات کشاورزی استان چه راه حل هایی را پیشنهاد می کنید؟

نمودار ۱-۵- تولیدات زراعی استان به تفکیک شهرستان در سال ۹۰-۱۳۸۹- برحسب تن

فعالیت

- در شهرستان محل زندگی شما کدام محصولات زراعی و باغی تولید می شود؟ با رسم نمودار نشان دهید.

بیشتر بدانیم

- ۱- شهرستان ابهر در تولید محصولات باغی استان مقام اول را دارد.
- ۲- شهرستان خدابنده در تولید محصولات زراعی استان مقام اول را دارد.
- ۳- شهرستان زنگان در تولید محصولات دامی در استان مقام اول را دارد.
- ۴- شهرستان ماه نشان در تولید محصولات شیلاتی در استان مقام اول را دارد.

شکل ۳۳-۵- گوسفند نژاد افشار

دامپروری: استان زنجان به دلیل داشتن مراتع وسیع و نزدیکی به بزرگ‌ترین بازار مصرف کشور (۴۰ درصد جمعیت کل کشور در شعاع ۴۰۰ کیلومتری استان قرار دارند) در زمینه فعالیت‌های دامپروری از وضعیت بهتری برخوردار است. در این استان دامداری به دو شیوه صنعتی (جدید) و سنتی (قدیم) انجام می‌شود.

آیا می‌دانید؟

نژاد قوچ افشار یکی از نژادهای برتر و شناخته شده گوسفند در ایران است که دام بومی استان زنجان می‌باشد.

ب) صنعت و معدن

معادن: استان زنجان به دلیل فرایندهای گوناگون زمین‌شناسی، از تنوع کانسارهای معدنی برخوردار است. در سراسر استان بیش از ۳۰ نوع ماده معدنی شناسایی شده است. از ۱۴۰ معدن فعال استان حدود ۲۰ ماده معدنی در حال استخراج می‌باشد. استان زنجان از نظر عناصر فلزی با توجه به فعالیت معدن انگوران با استخراج سالیانه ۸۰۰۰۰۰ تن سرب و روی جایگاه ویژه‌ای دارد. در معادن استان با سرمایه‌گذاری ۶۱/۵ میلیارد ریال زمینه اشتغال ۱۴۰۰۰ نفر با ظرفیت استخراج سالیانه ۲۵۴۶ هزار تن و ذخیره قطعی ۳۶۶۳۰۰ هزار تن ماده معدنی فراهم شده است.

برای مطالعه

- مهم‌ترین تولیدات معدنی استان به تفکیک شهرستان به قرار زیرند:
- ۱- شهرستان ابهر: آلیاژ آلومینیم، سیلیس و کائولن
  - ۲- شهرستان ایجرود: مواد معدنی صنایع پایین دستی پتروشیمی
  - ۳- شهرستان ماه‌نشان: مس، سرب و روی
  - ۴- شهرستان طارم: زاج بلور، آلومینا
  - ۵- شهرستان زنجان: پتاس، سنگ آهن و گرانیت
  - ۶- شهرستان خرمدره: سیلیس و شیشه‌های پیرکس
  - ۷- شهرستان خداآبند: کربنات و بیکربنات سدیم و آجرهای ماسه آهکی

توانمندی های استان

صنایع : استان زنجان به سبب شرایط و موقعیت استثنایی خود و به همت مسئولان، در سال های اخیر شتاب قابل توجهی در توسعه صنعتی داشته است. قرار گرفتن استان در مسیر جاده ترانزیت، آزاد راه تهران - زنجان، راه آهن، همجواری با استان های مهم پرجمعیت و صنعتی و دسترسی به امکانات و تأسیسات زیربنایی، شرایط مطلوبی برای فعالیت های صنعتی و تمرکز سرمایه گذاری بخش خصوصی ایجاد کرده است.

در این استان، وجود کارخانه های بزرگ در زمینه صنایع معدنی و فلزی، شیمیایی، دارویی، غذایی، ریسندگی و بافندگی، ساختمان، برق و الکترونیک، چوبی و سلولزی نقش مؤثری را در پیشرفت صنعتی کشور دارند.

فعالیت

- ۱- در محل زندگی شما چه کارخانه هایی وجود دارد؟ ارتباط این کارخانه ها با پدیده مهاجرت چیست؟
- ۲- با هماهنگی مدیر مدرسه از یک کارخانه استان بازدید نمایید و گزارش آن را به کلاس ارائه دهید.

صنایع دستی : صنایع دستی استان برگرفته از تمدن و فرهنگ این استان است. موقعیت جغرافیایی، نقش استان در دوره های مختلف تاریخی (تولید سلاح های سرد)، قرار گرفتن در مسیر تمدن های شرقی و غربی و فراهم بودن معادن غنی، از دلایل توسعه صنایع دستی و تنوع آن است.

مهم ترین صنایع دستی استان، عبارت اند از : ملیله کاری، چاروق دوزی، چاقوسازی، فرش بافی، مسگری، سفالگری.

شکل ۳۴-۵- تصاویری از ملیله کاری با نقره

بیشتر بدانیم

آشنایی با شورای جهانی صنایع دستی

با تأسیس سازمان ملل متحد، حفاظت از میراث‌های فرهنگی بشری به عهده «یونسکو» یا «سازمان تربیتی علمی و فرهنگی ملل متحد» واگذار شد.

از سال ۱۹۶۴ میلادی با تأسیس «شورای جهانی صنایع دستی» (که به طور اختصاری W.C.C نامیده می‌شود) به‌عنوان یکی از ارگان‌های وابسته به یونسکو، صنایع دستی و سنتی در قالب یک «هنر - صنعت» و به‌عنوان بخشی از زندگی فرهنگی و حیات اقتصادی ملل مورد توجه قرار گرفت.

شورای مذکور که ابتدا با تعداد محدودی از اعضا کار خود را آغاز کرد، اکنون حدود ۱۱۰ کشور جهان را در برمی‌گیرد و دبیرخانه آن در آتن (پایتخت کشور یونان) قرار دارد.

مهم‌ترین هدف‌هایی که این شورا به‌عنوان یک ارگان غیرانتفاعی و غیر دولتی دنبال می‌کند عبارت است از: تشویق، کمک و راهنمایی صنعتگران دستی و همچنین بالا بردن سطح اطلاعات تخصصی و حرفه‌ای آنها با توجه به زمینه‌های متفاوت فرهنگی موجود در هر یک از کشورهای عضو.

حفظ و تقویت صنایع دستی و تجلی آن به‌عنوان رکن عمده‌ای از حیات فرهنگی ملت‌ها.

ایجاد همبستگی میان صنعتگران دستی سراسر جهان.

۱- چاروق قدیمی زنجان نوعی پاپوش سنتی و بومی بوده است که از چرم ساخته می‌شد و اغلب بدون پاشنه بوده و مورد استفاده چوپانان قرار می‌گرفته است. قدمت چاروق دوزی در استان به دوره ساسانی و اوج تزئینات آن به دوره صفوی برمی‌گردد. در حال حاضر این صنعت دستی به‌عنوان یک کالای تزئینی مورد استفاده بانوان قرار می‌گیرد.

شکل ۳۵-۵- چاروق نوعی پاپوش برای خانم‌ها

۲- فرش، گلیم و جاجیم در زنجان از معروفیت خاصی برخوردار است. و نقش قابل توجهی در صادرات استان از نظر تولید به خصوص فرش ابریشم دارد. هر ساله بیش از ۶۰۰۰ تخته فرش در سراسر استان تولید می‌شود. طرح‌هایی که در فرش بافی استان استفاده می‌شود عبارت‌اند از: ریزماهی درهم، نقش قلتوق، افشار، هوپا، زنگین و بیتگنه و...

شکل ۳۶-۵- دیگ مسی

۳- مسگری به معنای ساختن ظروف مسی است که با استفاده از ورق مسی به شیوه چکش کاری در دو نوع کاربردی و دکوری ساخته می‌شود. و روح سنتی و هنری آن تداوم بخش حیات این هنر با ارزش استان است. لازم به ذکر است که در سال‌های اخیر استفاده از ظروف مسی، جایگاه پیشین خود را بازیافته است.

پ) حمل و نقل

استان زنجان به دلیل قرارگیری در محور ترانزیتی تهران - اروپا، جایگاه ویژه‌ای در زمینه حمل و نقل و بازرگانی دارد. شهرهای سلطانیه، قیدار، خرمدره، ابهر و زنجان از مراکز مهم ارتباطی و بازرگانی منطقه محسوب می‌شوند.

مهم‌ترین محورهای ارتباطی استان عبارت‌اند از:

- خط آهن زنجان - تهران
- خط آهن زنجان - تبریز
- آزادراه زنجان - تهران
- آزادراه زنجان - تبریز
- جاده زنجان - زرین آباد - بیجار
- جاده ابهر - رشت
- جاده قیدار - زرین آباد - همدان
- جاده طارم - رشت

بیشتر بدانیم

- این استان با ۱۰۳۹۳ کیلومتر راه، ۱ گمرک، ۱۲ پایانه مسافربری، ۳ پایانه باربری، حدود ۹۴۳۹۱۲ تن کالا و ۸۶۷۴۰۰۰ نفر مسافر را جابه‌جا می‌نماید.

– استان زنجان دارای ۲۰۰ کیلومتر آزادراه، ۵۷ کیلومتر بزرگراه، ۳۲۱ کیلومتر راه اصلی و حدود ۴۶۷۰ کیلومتر راه فرعی است.
 – استان دارای ۱ فرودگاه دایر در شهرستان زنجان با پروازهای محدود است.

شکل ۳۸-۵- فرودگاه زنجان، جشنواره هواپیماها

شکل ۳۷-۵- راه آهن

جدول ۴-۵- مهم ترین صادرات استان در سال ۱۳۸۸

ردیف	بخش	ارزش صادرات به دلار	درصد از کل
۱	صنعت	۷۹۹۱۱۸۵۶	۳۰
۲	معادن	۷۳۲۰۲۹۴۰	۲۹
۳	کشاورزی	۴۴۶۴۵۲۵۹	۱۸
۴	فروش دستیاف	۲۸۱۷۸۹۸۵	۱۲
۵	عوامل بازرگانی	۱۸۴۸۶۹۷۰	۴
۶	تعاون	۳۴۶۱۰۰۰	۲
۷	سایر	۲۱۶۵۰۰۰۰	۵
۸	جمع	۲۶۹۵۳۷۰۱۰	۱۰۰

ت) علمی و فرهنگی

استان زنجان از دیرباز، مهد پرورش دانشمندان و علمای بزرگی مانند شیخ شهاب الدین سهروردی، اثیرالدین ابهری، حکیم هیدجی، آیت... موسوی زنجان و... بوده است. وجود دانشگاه‌های بزرگ و معتبر، حوزه علمی، مراکز آموزشی و پژوهشی مختلف، کتابخانه‌ها و موزه‌ها و... این استان را به یکی از استان‌های مطرح کشور تبدیل کرده است.

شکل ۴۰-۵- دارالقرآن - زنجان

شکل ۳۹-۵- مرکز تحصیلات تکمیلی علوم پایه - زنجان

برای مطالعه

معرفی بعضی از مراکز علمی و پژوهشی و دینی مهم استان

- ۱- دانشگاه زنجان
- ۲- مرکز تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان (قطب فیزیک ایران)
- ۳- دانشگاه علوم پزشکی زنجان
- ۴- مراکز تربیت معلم
- ۵- دانشگاه پیام نور با مراکز تابعه
- ۶- دانشگاه آزاد اسلامی با واحدهای تابعه
- ۷- حوزه های علمی

بیشتر بدانیم

معرفی دانشگاه زنجان

شکل ۴۱-۵- دانشگاه زنجان

این دانشگاه در سال ۱۳۵۳ به عنوان مدرسه عالی کشاورزی و دامپروری، در رشته های مدیریت کشاورزی و دامپروری در مقطع کارشناسی کار خود را آغاز کرده است. تا سال ۱۳۶۴ با این عنوان فعالیت کرده و در همین سال به دانشکده کشاورزی زنجان تبدیل شد. در سال ۱۳۶۴ به عنوان مجتمع آموزش عالی زنجان (آموزشکده فنی و دانشکده کشاورزی) تغییر نام داد. و سرانجام در تاریخ ۱۳۷۰ با نام دانشگاه زنجان از سوی وزارت فرهنگ و آموزش عالی وقت موافقت به عمل آمد. در حال حاضر این دانشگاه در دانشکده های علوم، فنی مهندسی و پایه و علوم انسانی در مقاطع دکترا، کارشناسی ارشد و کارشناسی، دانشجو می پذیرد.

مراکز فرهنگی

کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مطبوعات: در این استان ۴۹ باب کتابخانه به صورت مستقل و صدها کتابخانه پیوسته در ادارات و مدارس وجود دارد که مورد استفاده علاقه‌مندان به علم و دانش قرار می‌گیرند. البته با عنایت به توانمندی‌های علمی و فرهنگی استان، در حال حاضر و در مقایسه با سایر استان‌های کشور می‌بایستی به این مراکز فرهنگی توجه بیشتری شود.

موزه‌ها: موزه‌ها در اصل تاریخ، فرهنگ، تمدن باورها و اعتقادات مردم و همه ابعاد زندگی مادی و معنوی انسان‌ها را نشان می‌دهد. در این استان تعداد موزه‌ها بسیار محدود بوده و در حال حاضر ۴ موزه فعال در موضوعات مختلف، مردم‌شناسی، تاریخ طبیعی و... وجود دارد که عمدتاً در مرکز استان قرار دارند. آیا می‌توانید این موزه‌ها را نام ببرید؟

شکل ۴۲-۵- کتابخانه عمومی مهدوی - زنجان

شکل ۴۳-۵- موزه مردم‌شناسی رختشویخانه - زنجان

مطبوعات: در استان زنجان حدود ۲۱ روزنامه، مجله و فصلنامه منتشر می‌شود که نقش مهمی در ارتقای سطح فرهنگی و آگاهی جامعه دارند. این مطبوعات در اطلاع‌رسانی مسائل زیست محیطی، منابع طبیعی، معرفی توانمندی‌های استان و مشکلات و نارسایی‌ها، اطلاعات مفیدی را در اختیار خوانندگان خود قرار می‌دهند.

جدول ۵-۵- کانون‌ها و مراکز فرهنگی استان - ۱۳۸۹

کتابخانه‌ها	کانون‌های فرهنگی مساجد	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	سالن‌های سینما	نشریات	ایستگاه رادیو و تلویزیون
۷۴	۱۵۵۷	۱۵	۴	۲۱	۳